

LA FÀBRICA DE CADIRES
“GUÀRDIA” DE TONA
I “LA CORBADORA”
D’ARBÚCIES

XAVIER CATEURA I VALLS

INTRODUCCIÓ

En aquest treball expliquem l'origen de la fabricació de cadires i mobles corbats, de l'estil conegut com "Viena", tant de moda a l'Europa de meitat del segle XIX i que tan populars van ser a Catalunya, on es pot dir que a totes les cases i establiments públics se'n podien veure i que, entre d'altres llocs, a Tona i a Arbúcies la seva fabricació va fer que aquestes dues poblacions adquirissin un cert renom. En concret expliquem, a partir dels documents que hem pogut anar trobant, la gènesi i la transformació de la fàbrica de Tona i com finalment, per diverses circumstàncies, va continuar la producció de mobles corbats al poble d'Arbúcies.

És prou sabut que quan es remenen papers vells amb la intenció d'encetar una investigació, un no sap amb què es trobarà ni si tindrà sort en la recerca d'allò que cal per continuar el treball que s'està fent.

També és sabut que a vegades una cosa et porta a una altra. Una informació que busques et dóna llum per a un altre treball que no pensaves fer, o per a un que potser un dia es va quedar aturat per la dificultat en trobar el què ajuda a tancar el cercle que farà entenedora la història que es pretén donar a conèixer. Aquest és el cas del treball de recerca que us presentem.

Buscant informacions per a publicar la biografia de l'intel·lectual claretià Frederic Vila i Bartrolí, nascut al cor del Montseny, a la parròquia de la Castanya, vàries de les notes que vàrem anar trobant ens conduïen cap al poble de Tona. I allà vam haver d'anar per seguir la pista de la família Vila-Bartrolí, doncs la mare d'en Frederic, un cop va enviuadar,¹ va haver de deixar

1 El seu marit, Antoni Vila i Pressaguer, nascut a la Castanya el 1829, propietari del mas Boscàs, havia mort el 10 d'octubre de 1887. Vegeu, dins *Monografies del Montseny* número 28, p. 31-49 "Esbós biogràfic del claretià, nascut a la Castanya, Frederic Vila i Bartrolí." Associació Amics del Montseny, 2013.

el mas on vivien, el Boscàs, i anar-se'n a viure a Tona amb uns quants dels seus fills.

Allà, la mare de Frederic Vila, Dolors Bartrolí i Coll,² amb alguns dels seus fills, van instal·lar-se a la casa número 24 del carrer de Barcelona.

En Ramon, que era el fill gran,³ tal com ja havia fet el seu pare, va ser secretari de l'Ajuntament del Brull,⁴ signant un primer document l'1 de gener 1888 i el darrer l'any 1900. A l'arribar a Tona també allà va exercir com a secretari de l'ajuntament, on veiem, per primera vegada, el seu nom, a l'acta del ple municipal celebrat el dia 5 d'agost de 1888. Per tant, un cop va abandonar el municipi del Brull, va continuar sent secretari municipal del seu antic ajuntament exercint doncs, simultàniament, el mateix càrrec al poble de Tona. Potser per aquesta raó, a l'arxiu municipal de Tona s'hi troben documents del Brull.

Al cap d'un parell d'anys de viure a Tona, Ramon Vila es va casar amb una noia que aleshores tenia setze anys, Dolors Guàrdia i Serra.⁵ Al padró d'habitants del 1898, hem trobat que en Ramon, amb la seva dona, dues filles i la mare d'ell, vivien al carrer Major número 60.⁶

Anys més tard, ell, amb la dona i fills, i Dolors Bartrolí, la mare d'en Ramon, es van traslladar a viure a Rubí, exercint també allà com a secretari municipal, càrrec que va començar el 19 de gener de 1901.

Ramon Vila i Bartrolí va morir a Rubí el 8 de juliol de 1910, i la seva dona amb els fills van anar a viure a Barcelona.

2 Dolors Bartrolí i Coll, era filla dels amos del mas Bartrolí de Vidrà, on va néixer el 1842. Va morir a Rubí l'any 1903.

3 Ramon Vila i Bartrolí (La Castanya, 1864-Rubí, 1910).

4 A l'Arxiu de l'Ajuntament del Brull hem trobat que Antoni Vila (a) Boscàs signa l'acta d'un ple municipal de primers de gener de 1856. També hi hem pogut veure que l'1 de gener de 1861 és nomenat secretari del Jutjat de Pau.

5 Dolors Guàrdia i Serra, havia nascut a Tona el 5 d'octubre de 1873. El casament es va celebrar a l'església parroquial de Tona, el 31 d'agost de 1889. Segons ens va dir una parenta seva, Dolors Guàrdia i Serra va morir a finals dels anys 40 o primers dels 50, als 70 anys i escaig, a Barcelona.

6 Els fills Vila-Guàrdia van ser, Maria Núria (1889-1894), Carme (1892), Concepció (1893), Joaquim (1898) i Claudi (1900). Tots ells nascuts a Tona. (Arxiu Municipal de Tona).

Carrer de Barcelona. Tona.

Un cop explicat l'origen d'aquest treball i després de veure que el secretari de l'ajuntament de Tona, Ramon Vila, es va casar amb la tonenca Dolors Guàrdia i Serra, ja podem dir que el pare de la Dolors era en Jaume Guàrdia i Molera, un torner de Sant Pere de Torelló. Sabem que s'havia instal·lat en aquella població de la Plana de Vic cap el 1862, i que sis anys més tard va fundar una petita "Fábrica de tornería y muebles curvados al estilo de Viena". Però, què era l'estil "Viena"?

THONET I "LA CADIRA DE LES CADIRES".

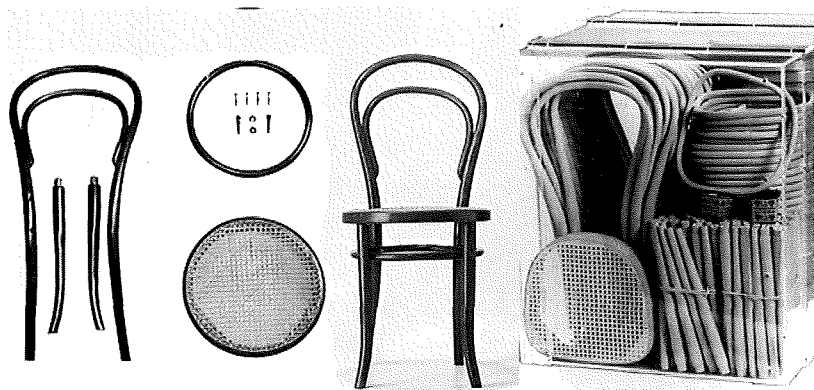
Amb l'estil "Viena", es coneixen els mobles de fusta corbada, fabricats seguint el model dels mobles Thonet, que es posarien tant de moda a finals del segle XIX i primeria del XX.

Michael Thonet⁷ va ésser l'industrial fabricant de mobles amb aquell estil que ha perdurat fins avui dia, qui va crear la tècnica de la fusta corbada i qui el 1841 va patentar el sistema que havia ideat, consistent en doblar la fusta, impregnada de cola, en calent, gràcies a la calor i a la humitat produïda pel

7 Michael Thonet (Boppard, Alemanya, 1796 – Viena, 1871).

vapor, fusta que després es col·locava en uns motlles que li donaven la forma que es volia aconseguir.

Aquest «mètode oferia mobles forts, flexibles, econòmics, eficients, funcionals i muntats amb molt poques peces. Així, el marc del seient de les cadires estava realitzat per només una peça corba. Les potes encaixaven en aquest marc i el respatller, que podia adquirir diverses formes, era una prolongació dels suports del darrera. Els seients més cars eren els de reixeta, però n'hi havia també de contraxapa llisa, contraxapa en relleu, perforats o dibuixos al foc imitant marqueteria, entre altres.»⁸

Peces d'una cadira Thonet n. 14.

La seva empresa, la *Gebrüder Thonet*, el 1850 va produir la primera cadira, referida en el catàleg de la firma com la número 1. Però va ser nou anys més tard quan va fabricar la que seria la seva cadira més famosa, coneguda com cadira número 14, també dita "cadira de cafè", pel gran nombre de cafès d'aquella època que la van utilitzar, ja que de seguida es va popularitzar i va tenir una gran acceptació, concedint-se a l'empresa de Thonet la medalla d'or de la fira internacional de París de l'any 1867. D'aquest model de cadira diuen que se'n van arribar a vendre, fins el 1930, uns trenta milions.

Aquesta cadira, construïda amb només sis peces de fusta i pocs cargols, tenia l'avantatge que es podia transportar desmuntada i resultava força econòmica. Actualment encara es continuen fabricant cadires del número 14, tant pel seu disseny, avui encara modern, com per ser un seient senzill i còmode.

⁸ Piera, Mònica. "Les innovacions industrials i tecnològiques a casa Duran", p. 23-24. Dins el *Catàleg virtual de la Casa Museu Duran i Sanpere*.

A finals del segle XIX aquella empresa, o més ben dit, aquella indústria, tenia sis mil treballadors i fabricava unes quatre mil peces diàries que exportava arreu.

I qui no coneix, i reconeix, el famós balancí creat per la fàbrica Thonet, que actualment també se segueix fabricant? Aquest disseny ens és ben familiar, doncs els nostres avis ja els tenien a casa seva i potser fins i tot en disposem d'un d'igual a casa.

La indústria Thonet fabricava cadires, i altres mobles de fusta, que es venien a través d'un catàleg amb preus que tenia numerats els diferents models per a facilitar-ne la venda. Cap el 1870 aquests mobles corbats estil "Viena" ja es comerciaven a Barcelona, on José Picó, de la Rambla del Centre, els oferia als seus clients, com també ho feia la casa "Muebles de Viena. F. Castelltort", situada al carrer Pelai, que va ser un punt de venda permanent de mobles portats directament de la capital de l'imperi austrohongarès.

Però feta la llei, feta la trampa. «En aquesta botiga, la família Castelltort va vendre mobles dels Germans Thonet fins als anys vint del segle XX. No obstant això, sovint aquest comerciant posava una plaqueta amb el nom de Hermanos Thonet als mobles que es venien en aquell establiment; d'aquesta manera – consta documentalment en una fotografia de l'exposició de mobiliari i decoració del 1923– confonia interessadament la marca a la qual servia amb el nom de la seva botiga. Així doncs, "Mueble Thonet-Pelayo 40" no significava sempre que es tractés del moble corbat originari dels Germans Thonet.»⁹

I és que molt aviat, quan el 1869 la patent del senyor Thonet va caducar, van aparèixer molts fabricants de cadires i mobles corbats.

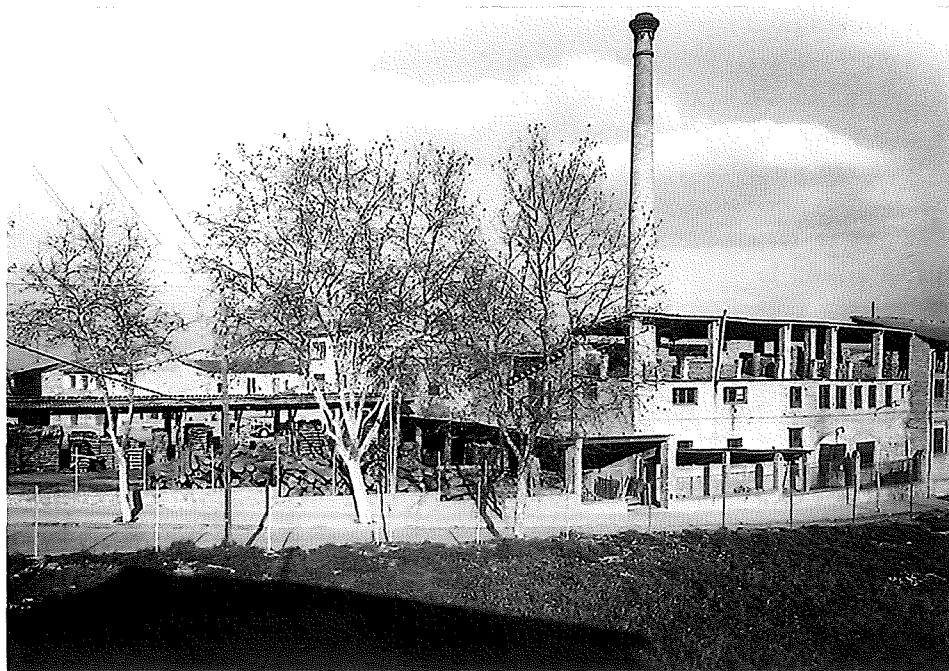
Les cadires d'aquest estil, eren fabricades amb fusta de faig (*Fagus sylvatica*), un arbre de fulla caduca, que té un tronc recte que pot arribar a fer uns trenta metres d'alçada. A l'arbre, quan era tallat, se li treien les branques i les fulles i era transportat, primer en carros i més tard ja en camions, fins a la fàbrica, on se li retirava l'escorça i els trossos sobrats que no podien servir

Cadira Thonet n. 14.

9 Sala, Teresa M. "Thonet Hermanos. Pelayo 40. Barcelona", p. 41. Dins el catàleg: *Vestigis del modernisme. Interioritats quotidianes*. Museu Abelló, 2013.

per a la fabricació de mobles, però que s'utilitzaven per fer foc a la caldera que produiria el vapor necessari per donar forma a les peces per fer les cadires i altres objectes, com lavabos, penjadors, etc. Per això, si us fixeu en les fotografies que reproduïm, aquelles fàbriques de mobles llüen una xemeneia ben alta.

ACF

Fàbrica de cadires i mobles Codina, ja ampliada. S'hi poden veure els troncs apilats al pati.

A Tona, per exemple, amb molt bon criteri, després d'enderrocar una de les fàbriques de mobles corbats que hi havia, l'antiga fàbrica Codina, es va voler conservar, al mateix lloc, la xemeneia, aixecada el 1910, que avui es pot veure al bell mig de la població.

ELS GUÀRDIA

Bé, ara que ja sabem què eren els mobles estil "Viena" i què són els mobles corbats, parlem dels Guàrdia que arribarien a Tona des de Sant Pere de Torelló.

Els Guàrdia, segons que hem pogut constatar pels registres parroquials d'aquella població, generalment eren paraires, uns menestrals que treballa-

ven amb la llana.¹⁰ Com per exemple un tal Jaume Guàrdia que l'any 1776, mor a Sant Pere de Torelló.

«El paraire havia de passar l'examen de "mestre paraire", i era admès al consell de l'ofici. Era l'organitzador d'un procés que havia començat ell mateix amb la compra de la primera matèria, i tenia la capacitat de coordinar el treball d'altres persones que no eren empleats seus.»¹¹

A l'arxiu municipal de Sant Pere de Torelló, ens han ensenyat unes notes preses el 1785 del llibre d'exàmens de Sant Pere, titulat "Vehedores de la fábrica de lana", on hi figura un altre Jaume Guàrdia, potser el mateix que acabem de citar, que era membre del gremi de paraïres (com a peraïre o paraïre veedor). El veedor era la persona que vigilava, controlava i inspeccionava, en aquest cas la feina dels que treballaven en els diferents processos pels que passava la llana. Aquestes notes es troben en una relació dels mestres paraïres i teixidors.¹²

Sembla que els orígens de la família Guàrdia, segons que ens diuen, deurién ser al Ripollès, on les feines relacionades amb la llana, d'una gran importància per a la confecció tèxtil catalana, tenien una gran tradició fins que cap a finals del segle XIX van deixar pas a la indústria tèxtil, agafant els industrials el relleu dels paraïres. Així, els Guàrdia, davant la davallada del seu ofici, es traslladarien a Sant Pere de Torelló, on des d'aleshores tindrien oficis relacionats amb la fusta i més concretament, amb la torneria. No oblidem que tota aquella zona de la Vall del Ges va ser, i encara avui dia ho és, famosa per la torneria i la construcció de d'objectes de fusta.¹³

10 «La paraula "paraire" ve del llatí, del verb *parare*, que significa preparar. En efecte, era la persona que tenia cura de preparar i distribuir les llanes per convertir-les en productes manufacturats. En el seu taller comprava, rentava i pentinava. Acabades aquestes operacions, la llana era portada a les filadores, teixidors i tenyidors, i era retornada altra volta a casa de paraire, el qual havia de respondre del seu acabat total.» Ortiz, Roser. "El gremi de paraïres de Vic". Dins *Ausa*, n. 62. Any 1969, p. 103-106. Patronat d'Estudis Osonencs.

11 Oyague, Adela. *Els paraïres d'Igualada*. Vegeu la bibliografia del final d'aquest treball.

12 Nota del 27 d'abril de 1785. Junta de Comerç, volum 51, p. 3. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.

13 «Una de les indústries més tradicionals fou la torneria. L'avi Parés em diu que la torneria començà quan la gent de Sant Pere es dedicà a anar al bosc a collir boixos i fer boixets per vendre a Vic i a d'altres pobles. Els repartien amb un animal a bast ja que encara no hi havia carretera.» Vila i Boixader, Ramon. *Osona*, p. 119. Memòria editorial, 1993.

Carrer Major, any 1910. Tona.

LA FÀBRICA DE TONA

A banda de ser conegut i famós per la propietat de les seves aigües medicinals i escollit com a lloc d'estiueig, el poble de Tona, també va ser un centre important de fabricació de cadires i mobles de fusta.

Enric Casassas, en el seu llibre sobre Tona, parlant de les indústries diu: «Referim-nos en primer lloc a les diverses fàbriques de cadires de fusta corbada i a les de mobles, algunes de les quals no solament els fabriquen en sèrie sinó que es dediquen també a la fabricació –ben acurada per cert– de mobiliari artístic. Aquestes indústries donen treball a més d'un centenar d'obriers i exporten llur producció en quantitat considerable.»¹⁴

I ara centrem-nos en aquell torner, fill de Sant Pere de Torelló,¹⁵ que tenia una filla casada amb el secretari de l'ajuntament de Tona i que fundaria una de les fàbriques de cadires d'estil "Viena" en aquella població.

En Jaume Guàrdia i Molera va arribar-hi amb el seu pare, en Josep Guàrdia i Puiggarony, que també era torner i santperenc,¹⁶ ja que en els llistats de l'amillament de Tona de 1862 hi figura el seu nom, amb el número 91. I també l'hem localitzat en la relació del cadastre, de 1864, al carrer Major número 103. Resulta que en Josep Guàrdia s'havia casat a la parròquia de Sant Pere de Torelló amb la noia de Tona, Josefa Molera i Bruguera.¹⁷ Aquest matrimoni va arribar a Tona amb els seus fills vius, en Jaume, en Ramon i la Carme, on tots formarien llurs famílies.

En Jaume Guàrdia es va esposar a Tona, el 1869 –quan el seu pare ja era mort– amb Carme Serra i Padrinas, una noia nascuda a Centelles, però resi-

14 Casassas i Cantó, Enric. *Tona. Descripció històrica i geogràfica*, p. 77-78. Gràfiques Diamant. Barcelona, 1943.

15 No hem pogut determinar la data del seu naixement, ja que el llibre de baptismes de la parròquia de Sant Pere de Torelló, corresponent als anys que deuria néixer, ha desaparegut. De totes maneres, a través dels documents notariais on hi figura l'edat, podem deduir que deuria néixer vers l'any 1846. Tampoc ens ha estat possible saber on i quan deuria traspasar, ja que repassant tots els noms del Registre Civil de Tona, no hem trobat el seu nom.

16 Josep Guàrdia i Puiggarony (Sant Pere de Torelló, 1809), s'havia casat a Sant Pere de Torelló, el 1842 amb Josefa Molera i Bruguera. Els pares d'en Josep eren Jaume Guàrdia i Salgueda (St. Pere de Torelló, 1774), paraire, i M. Rosa Puiggarony, casats el 1808. Cal assenyalar que Jaume Guàrdia i Salgueda quan es va casar amb Rosa Clarella, amb qui s'havia casat el 1800, era vidu de Rosa Puiggarony. Aprofitem per dir que els pares de Jaume Guàrdia i Salgueda eren Gaspar i Maria. (Arxiu Parroquial de Sant Pere de Torelló).

17 Josefa Molera i Bruguera (Tona, 1822-1889). Era filla de Ramon Molera i Montaner, que era traginer, i de Josefa Bruguera, els dos de Tona. Aquest cognom, Molera, estava ben arrelat en aquell poble. (AMT).

dent a Tona, on el seu pare hi tenia una farmàcia.¹⁸ D'aquest matrimoni van néixer sis fills.

En el padró d'habitants de 1889, trobem que Jaume Guàrdia, que aleshores ja havia enviadat, vivia al carrer de Barcelona, número 9, amb els seus fills, Lluís, Concepció, Susanna, Carme i Climent. Com ja hem explicat al començament, l'altra filla, la Dolors, s'havia casat aquell mateix any amb Ramon Vila i Bartrolí.¹⁹ D'aquests fills en destacarem dos, en Lluís i en Climent, que temps a venir tindran un paper primordial en la continuació del negoci de la fàbrica de cadires, tant a Tona com a Arbúcies.

Font del Pou, del carrer de Barcelona. Tona.

18 Capítols matrimonials fets al notari de Vic, Pius Mas, el 20 de juliol de 1869. (ABEV). Carme Serra i Padrinas (Centelles, 1846-Tona, 1885). Era filla de Josep Francisco Serra i Fortuny, de Mataró, que era farmacèutic, i de Susanna Padrinas i Torrent, que vivien al carrer Major, número, 9, on també hi van viure Susanna i Carme Guàrdia i Serra. (ABEV).

19 Padró d'habitants de 1889. Els fills Guàrdia i Serra van ser: Dolors (1871-1873), Dolors (1873), Concepció (1877), Lluís (1876), Susanna (1879), Carme (1881) i Climent (1883). (AMT).

Va ser el pare, Josep Guàrdia, qui va començar a fabricar cadires, o pel contrari va ser el seu fill Jaume? On estava situada la fàbrica?

Durant l'elaboració d'aquest treball ens hem formulat aquestes i moltes altres preguntes per tal de donar dades i dates exactes. I encara que ens ha estat difícil esbrinar-ne algunes, malgrat les entrevistes que hem fet, hem aconseguit respondre'n d'altres.

No ha estat possible, però, saber amb exactitud si va ser el pare d'en Jaume qui va començar a fabricar cadires. Però sí que sabem que la fàbrica Guàrdia es va fundar el 1868.²⁰ Però on? Segurament en una de les cases del carrer de Barcelona, antic Camí Ral, que amb el carrer Major eren el nucli de la població.

Vista de Tona, del 1910, on es pot veure, al fons, la xemeneia de la fàbrica Guàrdia.

ACT

Sabem, per la documentació trobada, que Jaume Guàrdia tenia llogada una casa amb el seu hort, al carrer de Barcelona, a Josep Homs i Molera, on hi tenia mobles i utensilis per a fabricar mobles de torneria i ebenisteria. Aquest lloguer s'esmenta en una escriptura notarial, del 1909, però desconexim en quina data es va llogar i fins quan.²¹

²⁰ Vegeu la capçalera de la factura que reproduïm.

²¹ Davant el notari de Vic, Josep Cisquer i Foraster, feta el 14 d'agost de 1909. (AXCV).

Però resulta que el 15 de novembre de 1876, en Jaume, que aleshores tenia trenta anys, va adquirir en una subhasta pública, per tres mil cinc-centes pessetes, la casa del carrer de Barcelona senyalada amb el número 9.²² Aquesta casa, de dos cossos, tenia planta baixa, dos pisos i un hort al darrera.²³

Al cap d'uns anys, el 1880, en Guàrdia compra una altra casa del carrer de Barcelona (abans carrer Major) número 12. Aquesta casa era d'un cos i tenia pati i hort.²⁴ I al cap de tres anys va adquirir un tros d'hort, que tocava al de la casa d'en Jaume, per tal d'ampliar la fàbrica.²⁵

Quan ja donàvem per acabat aquest treball, malgrat ens quedessin algunes preguntes per respondre, resulta que vàrem saber que a Tona hi havia altres torneries. Sí que sabem de l'existència de la fàbrica Codina, fundada el 1876, però desconeixiem que n'hi hagués una altra, ni cap de les persones amb qui vam connectar ho coneixien.

Doncs resulta que el 1885²⁶ tres torners es van reunir i van formar una sola companyia de fabricació de cadires i mobles corbats. Aquests fabricants eren en Jaume Guàrdia i Molera, en Pere Codina i Riera i en Jacint Roqueta i Brés.²⁷ Tots tres tenien una fàbrica de torneria de fusta a Tona.

Entre altres coses, en el document consultat, s'especifica que per tal d'evitar les rivalitats que sempre són freqüents entre oficials d'una mateixa indústria, que generalment provoquen perjudicis als propis oficials i obrers, les tres torneries resolen associar-se i signar un conveni entre ells, sota uns pactes que, entre altres aspectes, diuen que aquesta associació s'anomenarà "Guardia, Codina y Roqueta", amb una participació d'una mitat d'en Jaume Guàrdia, una quarta part d'en Pere Codina i l'altra quarta part d'en Jacint Roqueta." En Guàrdia va aportar cinc-centes pessetes, i en Codina i en Roqueta, dues-centes cinquanta pessetes cada un.

22 Aquesta casa que havia estat propietat de Joan Jofre i Vendrell, va ser subastada per ordre judicial, pel seu fill, aleshores menor, Joan Jofre i Coromina. En aquesta casa hi havia viscut el metge de Tona, Jofre i Camó. Escripura notarial del 3 de desembre de 1876, signada per Pius Mas. (ABEV).

23 Pel cadastre de 1879, sabem que per la casa més el pati de la casa d'en Jaume Guàrdia, que feien en total 4.928 pams, pagava cinquanta pessetes.

24 Venda efectuada davant el notari de Vic, Pius Mas, el 3 de juliol de 1880. Comprada a Josefa Casamiquela i Jordà i a Segimon Masmitjà i Casamiquela. (AXCV)

25 Compra feta a Adjutori Vilalta i Soler. Documentació del notari de Vic, Francisco Pascual, amb data del 14 de febrer de 1883. (AXCV).

26 Document notarial fet el 7 de juny de 1885, a Pius Mas, notari de Vic. (ABEV).

27 Sobre en Jaume Guàrdia i Molera ja hem donat les dades trobades. Pere Codina i Riera (Tona, 1843-1913). Jacint Roqueta i Brés (Tona, 1861-1943). (AMT).

En un dels apartats es fa constar que ja que en Jaume Guàrdia té en el seu taller una màquina de vapor, que fa que pugui fer més objectes que els que s'estipulen en aquest conveni, podrà fer les feines que altres que no puguin fer, sempre que ell ho comuniqui als altres socis. També s'estableixen uns preus comuns per als objectes fabricats.

Per altra part tots els socis queden obligats a fabricar els gèneres de torneria amb la mateixa classe de fusta, segons els objectes a que estiguin destinats, utilitzant sempre fusta seca i bona. Les dimensions i el poliment de les peces seran de les mateixes mides i igual sistema, mètode i materials, per tal que tots els objectes d'una mateixa classe, surtin iguals i reuneixin una perfecció idèntica quant a la forma i solidesa.

També que cada associat podrà acomiadar aquells oficials i treballadors, d'un o altre sexe, que més li convingui, però els altres socis no els podran admetre a la seva fàbrica. Davant qualsevol divergència entre els socis, o qualsevol altra qüestió, es decidirà per votació, per majoria o per mitjà d'un home bo que cada un dels socis nomenarà.

Qualsevol quantitat cobrada es repartirà entre tots, en la proporció expressada abans, tenint en compte el que cada un hagi fabricat segons les comandes, lliuraments, i els preus de les tarifes acordades.

Aquest acord es signa per una vigència de deu anys. Però si durant la validesa de l'acord algun dels socis vol deixar la societat, haurà d'avisar als altres associats amb tres mesos d'anticipació. I si un dels socis deixa la societat, no podrà treballar en la torneria dins el poble de Tona ni en un radi de dues hores del mateix, durant dos anys, i si ho fes se'l podria perseguir judicialment.

Quant va durar aquesta societat? Es va dissoldre al cap dels deu anys que establia el pacte? Ho desconeixem. Però el què sí sabem és que el 1891 en Guàrdia adquireix un altre tros d'hort a un altre veí. I no seria aquesta la única compra de terrenys que faria, ja que més tard segueix comprant altres parts dels horts veïns per tal de sumar-los a la seva propietat, tot per ampliar la torneria.²⁸

28 Aquests terrenys, o trossos d'horts que Jaume Guàrdia va anar comprant son aquests: El 1891 a Adjutori Vilalta i Soler. Escriptura feta al notari de Vic, Joan Calderó i Galí Vila, el 18 de maig de 1891.

Aquell mateix any, la compra és a Antoni Blanch i Vilalta. Escriptura feta pel notari Hermenegildo Pedrals, el 27 de juny de 1891.

Més endavant adquireix un altre tros d'hort d'una altra casa veïna, propietat de Andreu Blanch i Prat. Escriptura davant el notari Hermenegildo Pedrals, el 25 de setembre de 1897.

El 1899 a Antoni Pujol i Pineda. Notari de Vic, Hermenegildo Pedrals, el 9 de juliol de 1899.

Rentadors públics de Tona. A l'esquerra es pot veure la xemeneia de la fàbrica de can Codina.

La qüestió es que a en Jaume Guàrdia les coses li van anar bé, ja que el 1899 compareix davant un notari amb la seva germana Carme per tal que, seguint les disposicions testamentàries de llur pare, Josep Guàrdia i Puiggarony, segons les quals quan el negoci de la torneria donés benefici, havia de pagar la legítima a la seva germana.²⁹

I el 1900 el terreny el va comprar a Antoni Pujol i Pineda. Document fet davant Leopoldo Rodés, notari de Vic, el 21 de juliol de 1900.

²⁹ La legítima importava la quantitat de dues-mil lliures, o sia cinc mil tres-centes trenta-tres pessetes i trenta-tres cèntims. Document fet al notari de Vic, Josep Cisquer i Foraster, el 27 de desembre de 1899. Carme Guàrdia i Molera i el seu marit, Climent Roqueta i Brés, un germà d'en Roqueta amb el qual en Jaume Guàrdia havia fet societat, el 1889 vivien al carrer Major, 28. Es van casar a Tona el 1876. Ella era nascuda el 1857, i feia de botiguera. En Climent Roqueta era fill de Josep Roqueta, traginer, nascut a Moià, i de Josefa Brés, natural de Tona. Un altre fill d'aquests matrimoni va ser Josep Roqueta i Brés, fundador del reconegut Balneari Roqueta de Tona.

Un altre germà d'en Jaume, que de Sant Pere de Torelló va anar a Tona, va ser en Ramon, que també era torner d'ofici, i que el 1870 es va casar amb Teresa Arumí i Puig. (AMT).

Més tard aquest va anar a viure a Vic, on es va tornar a casar, aquesta vegada amb Mercè Mas i Riera. Vivien al carrer Sant Hipòlit amb en Lluís Guàrdia i Arumí, fill de la seva primera esposa. (AMV).

Església de Tona. A la dreta el cobert de la fàbrica Guàrdia, al costat del pati del col·legi de les monges.

En la fotografia que reproduïm es pot veure el cobert on hi havia la fàbrica d'en Guàrdia. Un cobert edificat en els terrenys que va anar comprant i que donaven al darrera del carrer de Barcelona i al davant de l'església de Sant Andreu de Tona.³⁰ Al costat d'aquest s'hi pot veure un pati amb arbres que corresponen a l'edifici del col·legi de nenes regentat per les Carmelites de la Caritat.

Atès que aquestes fàbriques de mobles corbats necessitaven vapor, i per tant una caldera amb aigua, ens preguntàvem d'on la deurien treure estant situats al carrer de Barcelona. Ho vam preguntar a persones estudioses de la història de Tona i ens van fer saber que quasi al davant de la fàbrica d'en Guàrdia hi havia una font, coneguda com la font del Pou, amb una deu generosa.

30 L'Ajuntament de Tona el 20 d'agost de 1963, fa constar que Jaume Guardia i Molera, propietari de la casa del carrer de Barcelona, aleshores n. 18, l'any 1960 va cedir al consistori 81,38 metres quadrats per a via pública, de l'hort que tenia per la part del darrera de la casa, i que donava al carrer de Sant Andreu, per tal de fer una plaça davant de l'església parroquial. (AXCV).

La fusta emprada per a fabricar els mobles corbats era fusta de faig, com ja hem explicat, i ens diuen que el més segur és que en Guàrdia utilitzés faigs del Montseny.

Sabem que en Jaume Guàrdia comprava fusta a un tal Josep Fatjó i Vilas, i que la fàbrica tenia el seu propi mitjà de transport, un carro i un cavall que conduïa un mosso a sou de l'empresa, per portar les peces fabricades a l'estació de Balenyà (Sant Miquel). La línia de ferrocarril de Barcelona a Vic s'havia inaugurat el 1875. Recordem que les peces de fusta s'enviaven desmuntades.

LA FÀBRICA "GUÀRDIA I VILELLA"

Ara hem de parlar d'en Lluís Guàrdia i Serra, el fill gran d'en Jaume, que ja hem dit que seria un altre dels protagonistes d'aquesta història.³¹

Potser sí que la societat "Guardia, Codina y Roqueta" es va extingir el 1895 com preveia la seva constitució. Ja que el 1909, en Jaume Guàrdia i Molera i el seu fill, Lluís, que també era torner, compareixen davant un notari de Vic, al qual el pare declara ser el propietari de la casa número 12 del carrer de Barcelona, que havia adquirit l'any 1880, afegint-hi més tard la compra d'uns horts a la part del darrera de la casa, fent constar que al darrera hi ha un edifici construït com a: "Fábrica de muebles, o sea tornería y ebanistería, con su máquina de vapor, caldera y demás accesorios para la fabricación antedicha, ocupando juntas casa i fábrica toda la superficie comprendida (...)."

En aquesta acta Jaume Guàrdia transfereix i traspassa perpètuament al seu fill Lluís, el domini de tota la finca, amb la maquinària, mobles i tot el contingut de la fàbrica, així com el mobiliari i aixovar, reservant-se el pare l'úsdefruit de la casa, estipulant-se també una manutenció i una pensió per a ell, etc. En Jaume Guàrdia relaciona també els seus deutes dels quals se'n fa càrrec el seu fill Lluís.³²

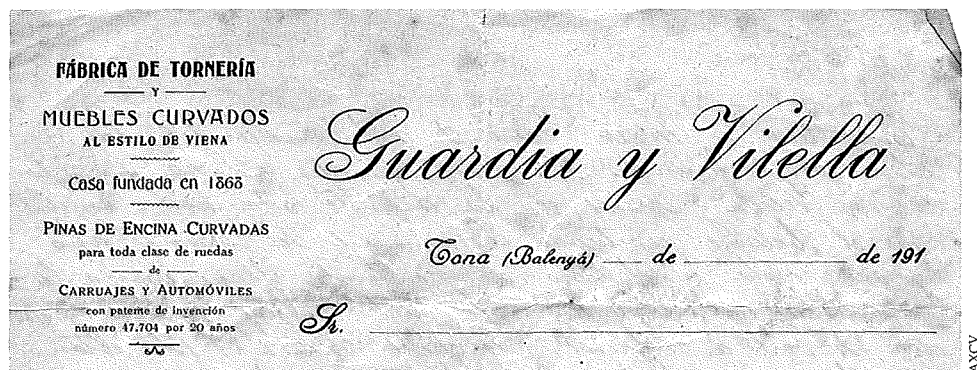
31 Lluís Guàrdia i Serra (Tona, 1876-Arbúcies, 1914). El 1897 es va casar amb Carme Aymerich i Planas (Sant Martí de Riudeperes, 1881-Barcelona, 1949), filla del propietari del mas Aymerich, de Riudeperes, avui Calldetenes, Josep Aymerich i de Rosa Planas. D'aquest enllaç hi ha uns capítols matrimonials fets a Vic, el 10 de juliol de 1897, al notari Hermenegildo Pedrals. El matrimoni va tenir aquests fills: Santiago, Josep M., Joaquim, Ramon, Dolors i Climent. Van anar a viure al carrer de Barcelona, número 14.

Aleshores el poble de Tona, primeria del 1900, tenia mil dos-cents seixanta-vuit habitants. (AMT).

32 Aquest document, fet el 14 d'agost de 1909, està avalat pel notari de Vic, Josep Cisquer i Foraster. (AXCV).

Hi ha un padró d'habitants, del 1910, on hi llegim que en Jaume Guàrdia vivia amb el seu fill Lluís, amb l'esposa d'aquest i cinc néts, a més del seu fill petit, Climent Guàrdia i Serra.

La fàbrica era un edifici de tres cossos units i amb una comunicació interior, amb un soterrani, baixos i un pis alt, i a part un altre soterrani baix i un terrat i planta baixa amb dos pisos i unes golfes. La llum utilitzada era d'acetilè. Tenia dues serres de cinta i una serra circular, mogudes a vapor, amb un fogonet per a corbar i assecar les fustes.³³

Capçalera d'una factura de la fàbrica Guàrdia i Vil·la.

I el 30 d'octubre de 1909, Lluís Guàrdia i Serra i Joaquim Vil·la i Orriols,³⁴ aquest darrer veí de Pruit, van formalitzar la societat mercantil col·lectiva "Guardia y Vil·la", per a la "fabricación y venta de muebles curvados y sus anexos", amb la gerència compartida, per un termini de trenta anys, aportant cada soci la quantitat de cinquanta-mil pessetes.³⁵ En Lluís Guàrdia aquesta

33 Això ho sabem per la pòlissa d'assegurança del local, feta a la companyia La Catalana, que porta la data del 23 d'octubre de 1912. (AXCV).

34 Joaquim Vil·la i Orriols (Brocà -Berguedà-, 1874-Tona, 1963), que en els padrons d'habitants figura com a propietari, estava casat, en primeres núpcies, amb Encarnació Aymerich i Planas, amb la qual va tenir tres fills. Un cop va enviuadar es va casar amb Maria Fabré i Mundet, i d'aquest matrimoni en van néixer cinc fills. Per tant estava emparentat amb Lluís Guàrdia i Aymerich, el seu soci. L'any 1912 vivien al carrer de Barcelona, número 32, juntament amb els seus fills, Santi, Carne, Nonito i Montserrat. L'any 1929, Joaquim Vil·la i Orriols era gerent de "Cementos Caminal". Va ser Jutge de Pau de Tona. (AMT).

Quan es va formalitzar aquesta nova empresa, en Vil·la vivia al carrer Camp, número 19, de Pruit.

35 Document del notari de Barcelona, Miquel Martí Beya, realitzat el 30 d'octubre de 1909. (AHPB).

quantitat la va aportar en maquinària, existències i crèdits de la indústria que ja tenia establerta a Tona.

L'any 1910, l'empresa Guàrdia-Vilella va demanar a l'oficina de propietat industrial una patent, per a vint anys, de "Pinas de madera de encina curvada".

Però va resultar que només al cap de tres anys de la constitució de l'empresa, el 18 d'octubre de 1912, els dos socis van decidir dissoldre la societat, adjudicant-se en Joaquim Vilella la fàbrica de Tona amb la maquinària, accessoris i fustes elaborades i per elaborar, així com els actius i passius, i en Lluís Guàrdia es quedava la fàbrica que tenien a Arbúcies amb la maquinària i accessoris, així com les fustes i restes existents en aquell local, amb els actius i passius d'aquell moment.³⁶

Pel que hem llegit al document expedit pel Registre Mercantil de Barcelona, els socis van decidir repartir-se les fàbriques que tenia la societat col·lectiva "Guardia y Vilella", una a Tona, que a partir d'aleshores es coneixeria com can "Vilella", i la que tenia a Arbúcies, coneguda com "La Corbadora".³⁷

Va ser aleshores, el 1912, quan Jaume Guàrdia i el seu fill Lluís van hipotecar i llogar les finques del carrer de Barcelona, números 9 i 14 (abans carrer Major 9 i 12) a Joaquim Vilella i Orriols. Fins aquell any, 1912, en Jaume Guàrdia va pagar la matrícula industrial.

La primera finca, estava composta de planta baixa i dos pisos per habitacions, amb un hort a la part del darrera on hi havia una edificació que era la banda de la casa destinada a la fàbrica de mobles. En total, la casa, l'hort i la zona que servia de fàbrica, ocupaven una extensió de tres-cents quaranta metres quadrats, i es va valorar en dotze-mil cinc-centes pessetes.³⁸

A l'escriptura s'hi senyala que per al funcionament de la caldera de vapor necessària per a la maquinària i indústria de mobles que en Vilella ja té instal·lada a la casa que se li lloga, podrà utilitzar i consumir també l'aigua necessària de la finca número 14.

La segona finca, la del número 14 del carrer de Barcelona, que tenia planta baixa i dos pisos, amb un pati i hort al darrera, amb una superfície total de tres-cents vint-i-set metres quadrats i que estava valorada en set mil

36 Escriptura feta al notari de la ciutat de Vic, Josep Sans i Font, amb data del 18 d'octubre de 1912.

37 Registre Mercantil de Barcelona, volum 78, foli 43, full 7858, inscripcions, primera i segona.

38 Aquesta finca va ser llogada per vint anys, per un preu de dues-centes cinquanta pessetes anuals. Transcorreguts aquets vint anys, en Vilella podria retirar de la fàbrica tota la maquinària i altres útils de la indústria, així com les existències del moment de l'escriptura i les que hi pogués posar més endavant.

cinc-cents pessetes, també va ser llogada en el mateix document notarial, a Joaquim Vilella pel mateix temps de vint anys i igual preu que l'anterior finca, o sigui dues-cents cinquanta pessetes anuals.

En una carta datada el maig de 1913, i adreçada a Lluís Guàrdia des de l'Argentina, un importador de mobles l'escriu sol·licitant-li el catàleg amb els models i preus dels mobles corbats que fabrica, mostrant especial interès per les cadires. També li diu que si en aquell moment ja no fabrica mobles, que li passi la petició a en Codina, que era l'altra fàbrica important de cadires i mobles de Tona. Recordem que feia un any que en Guàrdia ja no tenia res a veure amb la fàbrica de Tona.

Abans ja hem parlat de la fàbrica de cadires d'en Codina. Aquesta fàbrica va ser fundada per Pere Codina i Riera,³⁹ que ens diuen que va començar l'ofici, a l'antiga fàbrica de can Guàrdia, del carrer de Barcelona.⁴⁰

ACP

Treballadors de la fàbrica de cadires Codina. Al centre, assegut, Pere Codina.

39 Pere Codina i Riera (Tona, 1843-1913), casat amb Dolors Molera i Bruguera, natural de Tona. (ACP).

40 Referència de Claudi Pagès i Puig.

Joan Codina i Molera,⁴¹ fill gran d'en Pere i hereu de la fàbrica Codina, va morir als 44 anys, i va ser la seva dona, Maria Córdoba i Ponti qui la continuaria i l'engrandiria convertint-la en una de les més conegudes arreu. Aquesta, necessitada de més quantitat d'aigua, indispensable per a produir vapor, va fer que decidís buscar-ne als afores de Tona, pensant conduir-la fins a la fàbrica. D'aigua n'hi va trobar, però era sulfurosa. I així va decidir construir en aquell lloc un balneari, el Balneari Codina.⁴²

«Des de finals del segle passat hi havia, és cert, algunes petites indústries, com la fàbrica de cadires corbades de can Codina, fundada el 1876 i que es tenia com la més antiga de l'Estat espanyol en la seva especialitat. En el temps del seu màxim rendiment tenia una plantilla d'uns trenta-cinc obrers.»⁴³

Com ja hem dit, la fàbrica d'en Guàrdia s'havia fundat el 1868, per tant, uns anys abans que la d'en Codina, situada al carrer de Barcelona número 30, que va tancar les seves portes l'any 1975.

Paga la pena que fem un incís aquí per parlar un moment d'en Jaume Guilleumas,⁴⁴ que té a veure amb Tona i amb en Codina, ja que aquest, que coneixia el bon treballar d'en Guilleumas, li va oferir fer d'encarregat a la fàbrica de cadires de Tona. Al cap d'un temps, però, en Guilleumas va decidir obrir la seva pròpia fàbrica, i ho va fer a Sant Miquel de Balenyà, davant de l'estació.

«Eren els temps de la Primera Guerra Mundial i Espanya, país neutral, va veure molt afavorida la seva indústria. A Torelló feien peces per a les tendes de campanya dels soldats. En veure's desbordats per la demanda varen pro-

41 Joan Codina i Molera (Tona, 1866-1910), es casaria amb la vigatana Maria Córdoba i Ponti (Vic, 1865-Tona, 1942), amb la que va tenir deu fills. Precisament un dels fills va morir als 18 anys a causa d'una explosió alcohòlica, treballant a les set del matí a la fàbrica de cadires, degut a què mirava un bidó de vernís amb una espelma. Un altre fill, Francisco Codina i Córdoba, va tenir una fàbrica de mobles a Ceret, França.

Volem recalcar que el segon cognom de la Maria Córdoba és Ponti, no pas Puntí com es diu en algunes publicacions.(AMV).

42 Aquest balneari es va inaugurar l'any 1916, i al seu entorn es va anant edificant una urbanització, que feu la competència als altres dos balnearis de Tona, el Roqueta i l'Ullastres.

43 Pladevall i Font, Antoni. *Tona. Mil cent anys d'història*, p. 447. Ajuntament de Tona/Eumo Ed. Vic, 1990.

44 Jaume Guilleumas i Devesa (Monistrol de Montserrat, 1871-Ripoll, 1955). Estava casat amb Rosario Quiles Teba, natural de València. A Tona van morir tres filles d'aquell matrimoni, Lúcia, als sis mesos, Francisca, amb quatre mesos i Concepció, als vuit mesos, totes ells nascudes a Barcelona. El 1908 naixé, a Tona, Roser Guilleumas i Quiles. (AMT).

posar a la fàbrica de Balenyà de fer els pals per a les tendes. Se n'havien de fer tants que fins i tot els diumenges treballaven. Això va portar uns grans beneficis, que van permetre construir una torre gran i maca al costat de la fàbrica.»⁴⁵

Al cap d'un temps, però, en Guilleumas va decidir deixar la fàbrica, que va vendre al seu gendre⁴⁶ i a en Joaquim Vilella, i el 1922 es va traslladar a viure a Ripoll on fundaria la fàbrica de cadires corbades "J. Guilleumas". A finals de 1964, quan en Jaume Guilleumas ja era mort, la fàbrica de Ripoll va ser traspassada a Pere Codina. Aquesta fàbrica va ser productiva fins el seu tancament el 1970.

La fàbrica de Balenyà, situada al carrer Pare Perelló, número 10, finalment va quedar per a en Vilella, i el darrer de la família que hi va treballar va ser Josep Vilella i Aymerich.

Però vet aquí que la casa número 9 del carrer de Barcelona, on hi havia la fàbrica d'en Vilella, va quedar destruïda arran d'un incendi. Curiosament varies torneries van patir incendis com el que destruiria "La Corbadora" d'Arbúcies, o el que va afectar la "J. Guilleumas" de Ripoll.

L'incendi de la fàbrica de can Vilella deuria ser l'any 1920, o potser el 1919, ja que hem trobat una sol·licitud de llicència d'obres al seu nom amb data de 1920,⁴⁷ suposem que per reconstruir el seu negoci. Després de refer l'edifici, finalment Joaquim Vilella es va quedar la finca.⁴⁸

"LA CORBADORA" D'ARBÚCIES

«A les darreries del segle XIX trobem instal·lades a Arbúcies les primeres torneries. La més antiga fou la de la Corbadora, el nom li venia perquè a diferència de les torneries a on la fusta s'emprava sense escalfar, a les corbadores s'escalfava la fusta per facilitar el procés de corbat. A la Corbadora s'hi feien mànecs de ploma, raigs de rodes de carreta i cadires.»⁴⁹

45 Rudé i Moreno, Miquel. "La 'Fábrica de sillas curvadas J. Guilleumas'", p. 213-253. Dins *Annals del Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès* 2007-2008.

46 Marià Buixó i Ristol. Rudé i Moreno. M. Op. Cit. p. 215.

47 Escrit de Joaquim Vilella adreçat a l'ajuntament de Tona, amb data del 29 de juliol de 1920. En el ple municipal del dia 3 d'agost del mateix any, se li autoritzen les obres. (AMT).

48 El 7 de setembre de 1921 Carme Aymerich, aleshores domiciliada al carrer de Sant Andreu, número 15, de la ciutat de Barcelona, compareix davant el notari de Vic, Josep Sans i Font, on reconeix els deutes contrets pel seu marit difunt, a favor de Joaquim Vilella i Orriols, que ja vivia al carrer de Barcelona, número 14, de Tona. (AXCV).

49 Zamorano, R. "Història econòmica d'Arbúcies (II)", dins *Perxada* n. 34, p. 38. Primavera 2004. Ajuntament d'Arbúcies, 2004.

AUTOR: J. BANCELLES (AHMA)

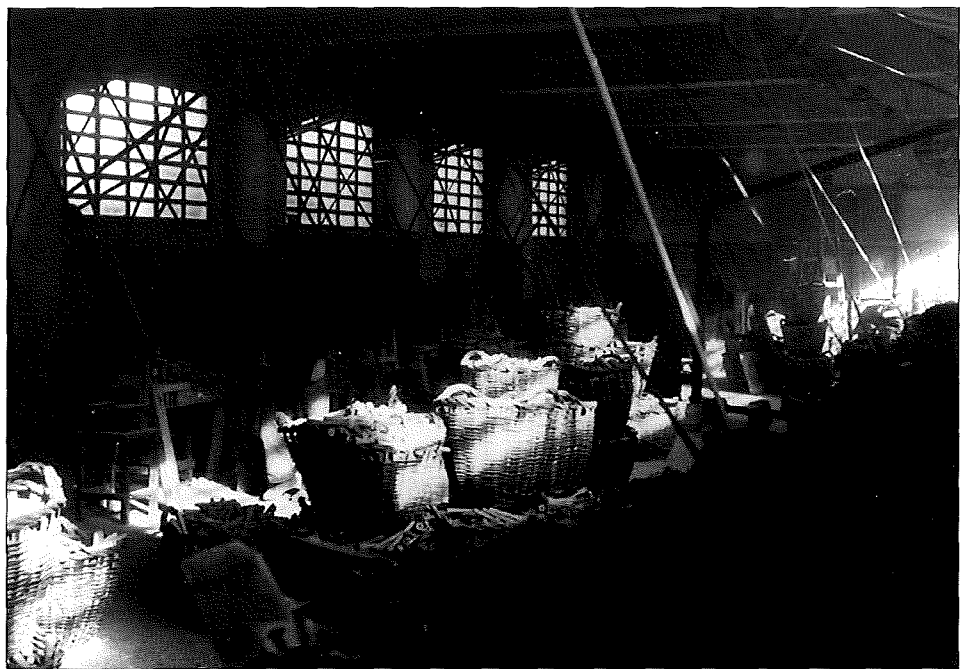
Fotografia de l'any 1936 de La Corbadora, al costat de la riera d'Arbúcies.

Sembla que la primera notícia d'una fàbrica de mobles anomenada "La Corbadora", és de l'any 1906. Els seus propietaris eren els germans Baqué (o Vaqué). Aquests els trobem empadronats, un any abans, al carrer de Camprodon número 11. Joan Baqué i Llargués, d'ofici torner, la seva esposa Josefa Mercader i Aymerich, amb els seus fills, i el seu germà Joan, també torner, provenien de la província de Barcelona, possiblement del municipi de Sant Pere de Torelló. Segons el padró feia onze anys que havien arribat a aquesta localitat. En el següent padró d'habitants, fet el de 1910, ja no hi apareixen inscrits.⁵⁰ No tenim més dades sobre els germans Baqué.

Revisant el padró d'habitants d'Arbúcies de 1910, hem trobat un torner nascut el 1868 a Tona, Esteve Orri i Molist, que feia vint anys que hi vivia.

"La Corbadora", la torneria que es dedicava a la producció de fusta tornejada, especialment a la curvatura de peces de fusta per a la fabricació de mobles com cadires, llits, mànecs i també peces per a la indústria tèxtil, es trobava situada en el Quartel 3r, 1 bis., als afores de la població, just al costat de la riera d'Arbúcies, d'on es proveïa de l'aigua necessària per a fer funcionar la fàbrica.

⁵⁰ Arxiu Històric Municipal d'Arbúcies. (AHMA).

AUTOR: MAURI. (AHMA).

Torneria Casadesús d'Arbúcies.

«A principis del segle XX l'arribada de l'electricitat i dels motors permet desenvolupar nous sistemes i maquinària per treballar. A més, l'ús del camió facilita enormement el transport de la fusta i desplaça algunes activitats forestals del bosc cap a les poblacions. Són les serradores i les torneries qui més es beneficien dels avenços tècnics. Gràcies als motors elèctrics es fa possible instal·lar les serradores de fustes en qualsevol indret amb electricitat, sense haver de dependre d'un salt d'aigua o de la instal·lació d'un antic molí reconvertit en serradora. Les serres guanyen en potència i precisió. Al mateix temps l'ús del motor elèctric serveix per desenvolupar una maquinària que tecnifica extraordinàriament les fàbriques i torneries del sector, permeten la producció en sèrie, abaratir els costos i diversificar la gamma d'articles a produir.»⁵¹

Recordem que en Lluís Guàrdia, el 1912 es va fer càrrec de la fàbrica "La Corbadora" d'Arbúcies, que segons consta en la documentació que hem llegit tenia arrendada, però que no hem pogut saber a qui. El 23 de gener de 1914, la subarrenda al seu germà Climent,⁵² llogant-li la maquinària existent

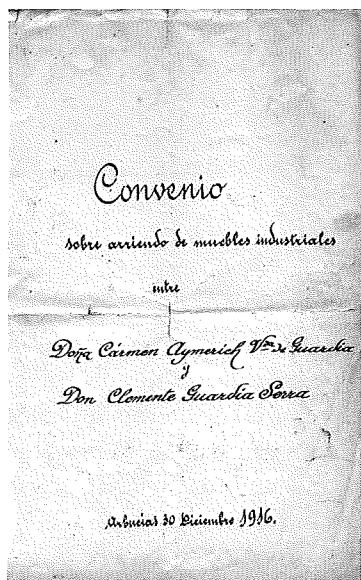
51 Zamorano, Roger. "El procés industrialitzador", dins *Perxada* n. 33, p. 42. Hivern 2003-2004. Ajuntament d'Arbúcies, 2004.

52 Climent Guàrdia i Serra (Tona, 1883-Arbúcies, 1919). (AHMA).

per a la fabricació de cadires, en un pacte només per un any de vigència, podent-lo prorrogar a conveniència d'ambdues parts. En aquest contracte d'arrendament, en el que s'hi diu que en Lluís continua sent veí de Tona, també s'estableix que en Climent, pagarà al seu germà Lluís per a tot plegat, seixanta pessetes setmanals.⁵³

Referent a en Climent, hem de dir que quan el 1909 es va formalitzar l'empresa "Guardia y Vilella" de Tona, ja s'hi fa constar que Climent Guàrdia i Serra formaria part d'aquella. Per tant al separar-se en Lluís Guàrdia d'en Vilella, el seu germà petit deuria anar a la fàbrica d'Arbúcies amb en Lluís i, a la mort d'aquest, ell seria el continuador de la família Guàrdia que hauria de seguir amb la fabricació de cadires i altres objectes de fusta, ara a Arbúcies.

En Climent es va casar, el setembre de 1912, amb l'arbucienca, Maria Llorens i Duran.⁵⁴

AXCV

Conveni de la fàbrica La Corbadora. Arbúcies, 1916.

L'octubre de 1914, en Climent Guàrdia, que aleshores tenia vint-i-vuit anys, es dóna d'alta de la contribució industrial a l'ajuntament d'Arbúcies, declarant dues màquines, dues serres de 40 cm i un fuster.⁵⁵ Com a domicili fa constar el del Quartel 3r, 1r, la casa situada just al costat de la fàbrica. Segons la documentació municipal feia vuit mesos que hi vivia. El seu germà Lluís havia traspassat el mes de març a Arbúcies.

Hi ha una valoració de la maquinària i el material que hi havia a la fàbrica d'Arbúcies, que es taxa en deu mil dues-centes vuitanta-dues pessetes. Dissortadament en aquest inventari no hi figura la data en què es va fer. El reproduïm en un annex al final d'aquest treball.

El 30 de desembre de 1916, Carme Aymerich, vídua d'en Lluís Guàrdia, com usufructuària, cedeix al seu fill Climent les màquines i altres utensilis, que li reportaran

53 El mateix document especifica que en Lluís Guàrdia i Serra tenia un crèdit a favor del seu germà Climent, de nou-centes pessetes, les quals quedaven garantides per la maquinària de vapor que utilitzava la fàbrica.

54 Maria Llorens i Duran (Arbúcies, 1892- ?). D'aquest matrimoni van néixer dos fills, en Jaume (1915) i la Josefa (1917). (AHMA).

55 (AHMA).

sis pessetes setmanals, mentre aquell visqui a Arbúcies, quedant el seu fill obligat a la conservació i al manteniment de tot.⁵⁶

De 1915 a 1928, Climent Guàrdia declara en la contribució industrial d'Arbúcies, dues serres de 40 cm i dues màquines. Hem de pensar que algun altre germà, o potser una altra persona, deuria portar la fàbrica, doncs en Climent va morir el 1919.

En el padró de 1924, a la casa del costat de la fàbrica només hi viu la Maria Llorens i Duran i el seu fill, de deu anys, Jaume Guàrdia i Llorens.⁵⁷

Arran de la mort del cap de família, la seva dona i el fill el 1928 apareixen censats a un altre lloc, concretament al carrer Camprodon número 20, on vivien els pares d'ella, fins que l'any 1929, en què mor el seu pare, Jacint Llorens i Roca. Aleshores la casa passa al germà gran de la Maria, en Salvador Llorens.⁵⁸

A partir de 1929, no es troba cap descendent de la família Guàrdia a Arbúcies.

Quan va acabar la producció de la fàbrica "La Corbadora" dirigida per membres de la família Guàrdia, s'hi van fabricar, entre d'altres utensilis per a la indústria tèxtil, mànecs per a "plumilles". La gent d'Arbúcies ens ha dit que el propietari va passar a ser en Claudi Pons i Matas.

I fent un salt en el temps, trobem que el 1930 a l'edifici del costat de la fàbrica "La Corbadora", hi vivien una parella de germans, Francisca i Joan Clopés i Mollera, l'ofici del qual és fuster.⁵⁹ I en els padrons de 1936 i 1940 "La Corbadora" apareix habitada per una família de set persones formada per Joan Garriga i Triola, carboner i pagès, i la seva muller Caterina Salvadó i Costa, amb els seus cinc fills.⁶⁰

De l'antiga fàbrica de cadires actualment només en queden les runes després que un incendi ho cremés tot en la dècada de 1940. Ens van comentar que l'incendi sembla que va ser intencionat, fet per tal de poder cobrar l'assegurança.

56 (AXCV).

57 Maria Llorens Duran, casada amb Climent Guàrdia i Serra.

58 Salvador Llorens i Duran (Arbúcies, 1885-1964). Es va casar, el 1909, amb Pietat Pagès i Riera. (AHMA).

59 Joan Clopés i Mollera (Arbúcies, 1903), i la seva germana, Francisca (Arbúcies, 1901). (AHMA).

60 Joan Garriga i Triola (Arbúcies, 1889-1955), es va casar, el 1908, amb Caterina Salvadó i Costa (1891). Els fills eren: Lluís (1915) que figura al padró d'habitants de 1936, com a serrador d'ofici; Esteve (1920), Pere (1921), Carme (1924) i Antònia (1927), tots nascuts a Arbúcies. (AHMA).

«La torneria és el tercer braç sobre el que se sostenia el procés d'industrialització d'Arbúcies, juntament amb la carrosseria i el tèxtil. La Corbadora, que sembla ser la fàbrica més antiga d'Arbúcies, va haver de tancar portes perquè un incendi en va arrasar tot l'edifici.»⁶¹

D'aquella antiga i important fàbrica de cadires i altres objectes de torneria, ara només en resten dretes les parets exteriors totalment cobertes per la vegetació i unes velles heures que sembla que són les que les aguanten.

El teulat, l'embigat de fusta del primer pis i la maquinària van desaparèixer arran de l'incendi. Conserva l'estructura de la bassa de recollida d'aigua que donava força a una turbina i el canal de desguàs que passava soterrat pel mig de la nau. La nau industrial, en forma de L, amida 22m de llarg per 11m d'ample, i la casa-vivenda que hi està adossada, fa uns 16m de llarg x 8m d'ample i el dipòsit d'aigua 8 x 2m, segons les dades que ens ha facilitat l'Arxiu Històric d'Arbúcies.

Estat actual de la fàbrica La Corbadora d'Arbúcies.

61 *La Vila d'Arbúcies. Itineraris de natura. Can Massaguer. Fulletó de les Cases de Colònies.*

Referint-se a les torneries d'Arbúcies, Roger Zamorano ens diu: «Però de totes les [torneries] existents, fou la de Can Casadesús, fundada per un torner procedent de Torelló, Joan Casadesús, la que va tenir major importància.»⁶²

Ja veieu, un altre torner de la vall del Ges que va anar prop del Montseny per fabricar els seus objectes de fusta. Fusta de faig. Fusta extreta del massís del Montseny?

ANNEX.

1.- Alguns dels objectes relacionats en l'inventari que es va fer, el 30 de desembre de 1916, a la fàbrica "La Corbadora" d'Arbúcies. Document signat per Carme Aymerich i Climent Guàrdia.

Una màquina a vapor amb els seus tubs i utensilis corresponents i un parell de corretges de transmissió i un bombo gran. Dues màquines de foradar fusta amb sis corretges i contra marxa. Tres torns, amb els seus suports, per a tornejar. Un torn cilíndric amb estoig, engranatges de recanvi i els seus complements. Una serra circular. Dos capçals embarrats amb cinc nous. Una mola per polir la fusta. Cinc nous per repassar la fusta. Un regulador d'aigua. Una serra per ferro, en mal estat. Una bota de polir i corretja. Sis motlles per corbar (trones cames). Setanta motlles per corbar cames cadires amb els seus ganxos. Cent setanta motlles per corbar corbes amb els seus ganxos. Trentadós motlles per corbar peus. Dotze motlles per corbar arquets. Dos motlles per corbar guitarres. Un banc per corbar amb les seves peces de recanvi. Un banc per muntar seients. Un banc per muntar cadires. Vint-i-cinc serjants. Un nivell d'aigua. Un martell d'orella. Un talla ferros petit. Dotze sàrries. Un estoig de numeració de ferro. Cinquanta motllos per corbar penjadors de ganxo amb les seves eines de polir i aparells de fusta per muntar-los. Un motllo de cercles i un altre d'anells.

2.- Existències de la fàbrica d'Arbúcies el 1912, quan es va dissoldre la societat col·lectiva "Guardia y Vilella".⁶³ Hem deixat la suma del document original encara que, com es pot comprovar, el resultat total en realitat hauria de ser de deu mil dues-centes setata-set pessetes.

Existencia en materiales varios y madera para obrar y obrada	3.000
--	-------

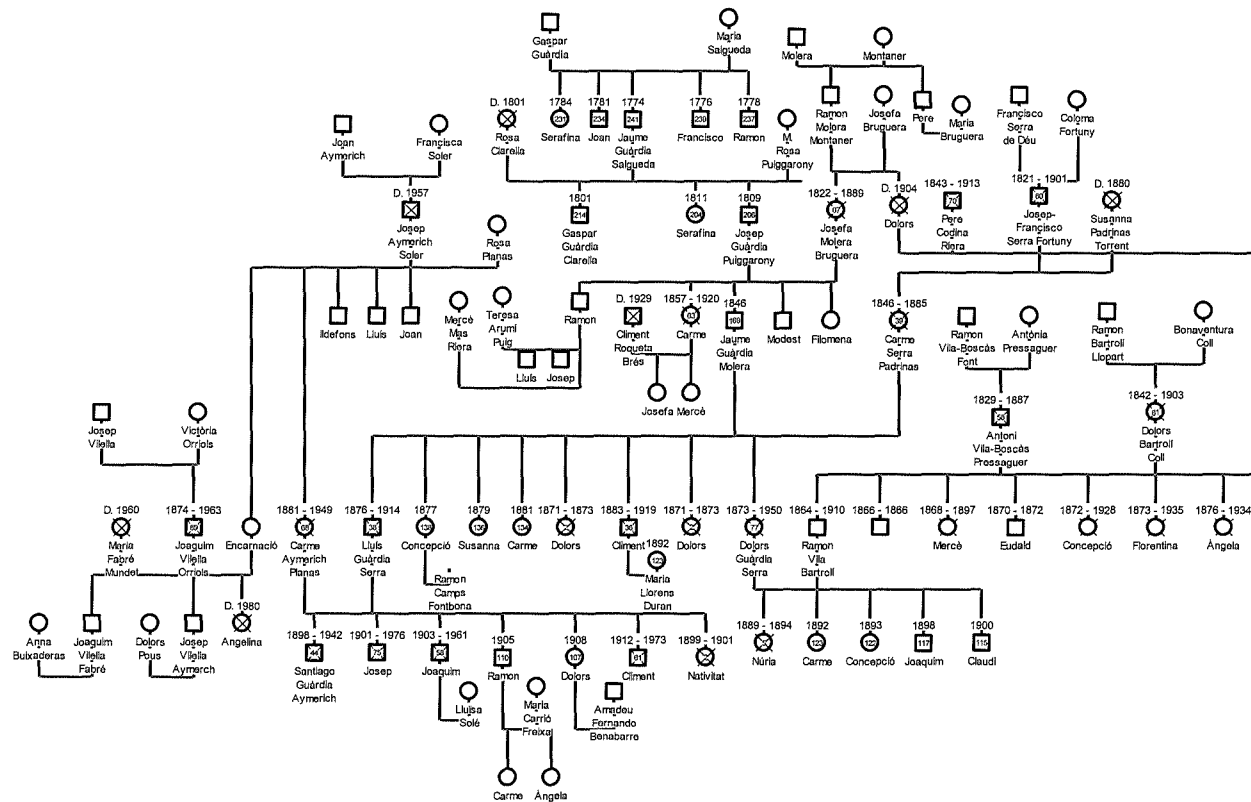
62 Zamorano, R. "Història econòmica d'Arbúcies (II)", *Op. Cit.* p. 39.

63 Elaboració pròpia.

Existencia en sillas terminadas y contratadas	1.133
72 moldes para patas	103
230 moldes para corvas	230
regulador de la rueda	173
varias poleas, cojinetes, hierros y montura	173
Factura Inglada tornillos	50
Miguel Mateu viguetas fleque redondo y <i>passamà</i>	116
Miguel Faura un depósito hierro	83
Perzala y Crory tubería vapor	86
Una máquina vapor	1.250
Un torno cilíndrico	1.200
Dos máquinas taladrar	600
Dos máquinas filar	600
Una sierra circular	150
Una pulidora plana	300
Tres tornos para madera	330
Varios útiles, correas y demás accesorios imprevistos	700
	10.282
Firmados: D. Joaquín Prats, D. Pedro Maynou, D. Jaime Vila	

3.- Esquema genealògic de la família Guàrdia, on es pot veure el parentesc amb els altres fabricants de cadires i mobles corbats, Vilella i Codina.⁶⁴

64 Elaboració pròpia.

BIBLIOGRAFIA

Casassas i Cantó, Enric. *Tona. Descripció històrica i geogràfica*. Gràfiques Diamant. Barcelona, 1943.

Lleopart i Costa, Amadeu. *Retalls del passat*. Ajuntament de Tona, 2006.

Pladevall i Font, Antoni. *Tona. Mil cent anys d'història*. Ajuntament de Tona / Eumo Ed. Vic, 1990.

Rueda, Josep M. / Tort, S. "El procés d'industrialització de la vila d'Arbúcies" publicat a *II Trobada d'Estudiosos del Montseny*, 1989.

Rudé i Moreno, Miquel. La "Fàbrica de sillas curvadas de J. Guilleumas". *Annals del Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès*, n. 2007-2008. Ripoll, 2009.

Vila i Boixader, Ramon. *Osona*. Memòria editorial. Mataró, 1993.

Zamorano, Roger. "El procés industrialitzador", dins *Perxada* n. 33. Hivern 2003-2004. Ajuntament d'Arbúcies, 2004.

Inventari del Patrimoni Etnològic del Montseny – Museu Etnològic del Montseny, 1999.

AAVV. "Història econòmica d'Arbúcies", dins *Perxada* n. 33, hivern, 2003-2004, i n. 34, primavera, 2004. Ajuntament d'Arbúcies, 2004.

ALTRES REFERÈNCIES.

Piera, Mònica. "Les innovacions industrials i tecnològiques a casa Duran", p. 23-24. Dins el *Catàleg virtual de la Casa Museu Duran i Sanpere*.

http://www.museudecervera.cat/catalog_virt_2014/pdf/06.pdf

Sala, Teresa M. "Thonet Hermanos. Pelayo 40. Barcelona", p. 41. Dins el catàleg: *Vestigis del modernisme. Interioritats quotidianes*. Museu Abelló, 2013.

http://www.museuabello.cat/wp-content/uploads/2013/05/CAT%C3%80LEG_VESTIGIS-MODERNISME-2.pdf

Oyague, Adela. *Els peraires d'Igualada*

http://palaudemar.blogspot.com.es/2011/01/els-peraires-digualada_27.html

La Vila d'Arbúcies. Itineraris de natura. Can Massaguer.

<https://fundesplai.org/arxiu/equipaments/cases-de-colonies/can-massaguer/itineraris-de-natura/03-la-vila-d-Arbucies.pdf>

AGRAÏMENTS.

Família Guàrdia
Museu Etnològic del Montseny
Claudi Pagès i Puig
Roser Reixach i Brià
Rafel Ginebra i Molins
Ester Clot i Tortadès

FONS CONSULTATS.

Arxiu Municipal de Tona (AMT).
Arxiu Històric Municipal d'Arbúcies (AHMA).
Arxiu Municipal de Sant Pere de Torelló (AMSPT).
Arxiu Municipal de Vic (AMV).
Arxiu de Històric de Protocols de Barcelona (AHPB).
Museu Etnològic del Montseny. La Gabella d'Arbúcies (MEMGA).
Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic (ABEV).
Arxiu parroquial de Sant Pere de Torelló (APSPT).

FOTOGRAFIES:

Arxiu Museu Etnològic del Montseny (AHMA).
Arxiu Ramon Batllés i Santasmasas (ARB).
Arxiu Claudi Pagès (ACP).
Arxiu Xavier Cateura i Valls (AXCV).